

S výsledky prosincové Evropské rady může být Česká republika spokojená

Jednalo se takřka nepřetržitě den a noc a agenda byla skutečně nabitá - covidová koordinace, víceletý finanční rámec, klima, bezpečnost a vnější vztahy. Krátce shrnu, k čemu tentokrát lidři dospěli, a proč bylo jejich dlouhé jednání důležité.

1/ COVID 19

Situace v Evropě není příznivá a většina opatření v oblasti ochrany zdraví spadá do výlučné kompetence členských států. Řeší se, jak i přesto koordinovat řešení vybraná jednotlivými státy. EU usiluje o urychlení schvalování připravených vakcín, je však potřeba zajistit jejich naprostou bezpečnost. Očekává se, že vakcíny, které jsou v procesu schvalování EMA, dostanou povolení na konci prosince a v polovině ledna. Pokračuje i debata o standardech pro antigenní testy, jejich vzájemné uznávání, a pro jaké situace jsou vhodné.

2/ ROZPOČET

Podářilo se odblokovat nový EU rozpočet na období let 2021 – 2027. Německá kanclářka Angela Merkel našla kompromis ohledně navázání rozpočtu na dodržování zásad právního státu, který byl přijatelný pro všechny. Evropská rada se shodla na dodatečných zárukách pro využívání mechanismu kondicionality, přičemž Evropská komise bude muset respektovat soud. Kondicionalitu bude možné použít jen na závazky rozpočtu od 1. 1. 2021. Domluva na víceletém finančním rámci byla naprosto klíčová. Nový rok je za rohem a potřebujeme uvést do provozu nové společné programy i peníze určené pro konkrétní státy. V grantové části Next Generation EU je například pro Českou republiku alokováno přes 230 miliard korun, navíc k 728 miliardám v kohezi. Díky dohodě na Evropské radě bude možné je začít čerpat.

3/ KLIMA

Shoda na společném evropském cíli redukce emisí garantuje snížení alespoň o 55 % do roku 2030 v porovnání s rokem 1990. Je to cíl kolektivní, tedy na úrovni EU, nikoliv jednotlivých členských států. Mnohé země chtěly jít ještě výš a jejich ambicím nic nebrání. Je to cíl velmi ambiciózní, a obzvlášť pro Českou republiku a státy, které nejsou tak bohaté, mají silný průmysl a jsou závislé na fosilních palivech. Nechtěli jsme vetovat kolektivní cíl, byli jsme připraveni na něj přistoupit již v říjnu a podpořit ho za určitých podmínek. Trvali jsme ovšem na tom, abychom spolu s konkrétním závazkem k 55 % v roce 2030 jasně řekli, co pro to musíme udělat. Pro silně průmyslovou Českou republiku budeme potřebovat dostatečný podpůrný rámec, a ten se nám nakonec v závěrech Evropské rady podařilo jasně pojmenovat. Zasadili jsme se za něj s ostatními státy, kterých se to týká, tedy hlavně Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, pobaltské státy, ale podpořilo nás třeba i Švédsko. Přechod k bez-uhlíkové ekonomice musí být odpovědný, spravedlivý a nákladově co nejefektivnější. Musíme být realističtí, pokud jde o přechod od uhlí k bez-emisním zdrojům energie, využití poničených lesů a zejména nákladů, které do přechodu k bez-uhlíkové ekonomice bude celá EU dávat. To všechno jsme nakonec dokázali do závěrů Evropské rady dostat.

4/ PLYN

K dosažení cíle 55 % v roce 2030 bude potřeba změnit poměr zdrojů energií, které využíváme, a uhlí nahradit jinými zdroji. Podařilo se prosadit, že bude nutné využití přechodových technologií a výslovně plynu, který pro nás spolu s jádrem bude vedle obnovitelných zdrojů klíčový. Jádro už máme z loňska. Velké množství rodin domácností (1,5 milionu domácností, přes 30 % obyvatel) u nás závisí na ústředním topení z uhlí, které po vyřazení uhelných elektráren můžeme efektivně a levně nahradit jedině plynem. Plyn je

nízko-emisní zdroj. Oproti uhlí jsou emise, které vytváří, poloviční. Prosadili jsme tedy možnost využití plynu, který je pro přechod od uhlí k ekologičtějším zdrojům pro mnoho českých domácností jediným efektivním a levným řešením. Pokud do roku 2038 máme ukončit využití uhlí, bez plynu to nedáme, a to je v závěrech Evropské rady potvrzeno.

5/ LESY

Dále jsme trvali na zohlednění role lesů při plnění klimatických cílů, protože nás v České republice limituje kůrovcová kalamita. To je pro Českou republiku obzvlášť důležité, protože poškozené lesy ztratily schopnost pohlcovat emise CO₂ a naopak se staly jejich zdrojem. V roce 2015 pohltily 5 % našich emisí, v roce 2019 naopak už 9 % vypouští. Máme příslib, že za to nebudeme penalizováni, naopak EU finančně podpoří další výsadbu lesů.

6/ VÍCE PENĚZ

Dosažení uhlíkové neutrality bude velmi drahé. Studie odhadují její cenu na biliony euro pro celou EU a stovky miliard pro jednotlivé členské státy. Pro ty průmyslové to bude samozřejmě dražší než pro ty, které svoje HDP tvoří hlavně ze služeb nebo z finančního sektoru. Tady spolu s námi velmi tvrdě zabojoval polský premiér. Absolutně trval na tom, že když si některé státy přejí velmi ambiciózní a drahé cíle v dosažení uhlíkové neutrality, musí to z větší části zaplatit a dopad nesmí být větší na chudší státy. Podařilo se prosadit posílení Modernizačního fondu, ze kterého můžeme financovat další klimatická opatření v České republice a investice do nízko-uhlíkových technologií. Příjmy z Modernizačního fondu musí odpovídat nákladům, které s přechodem na uhlíkovou neutralitu budou mít podniky v jednotlivých státech. Půjdu do něj peníze za emisní povolenky (ETS) a čerpá z něj 10 nejchudších států, které za ETS nejvíce platí, tedy, které mají nejvíce emisí CO₂. Česká republika bude z Modernizačního fondu příštích 10 let čerpat až 15 miliard korun ročně na zelené projekty. S klesajícími emisemi se sice zmenší celkový objem ETS, které si musí kupovat podniky, jenž vypouštějí CO₂, jejich objem pro chudší státy se však nesmí poměrně zmenšit, aby zůstala zachována současná rovnováha. Je asi jasné, že např. elektroautomobil je dostupnější pro občany států s výrazně vyšším průměrným příjmem. Hlavním kritériem pro přidělování ETS jednotlivým státům tudíž musí zůstat HDP na hlavu.

7/ EVROPSKÁ RADA ROZHODUJE O KLÍČOVÝCH OTÁZKÁCH

Navýšení klimatického cíle je politicky citlivé, nemáme zatím podrobné studie dopadů, takže je dobře, že Evropská rada v závěrech potvrdila, že se ještě před vydáním návazné ke klimatu vrátí. Než Komise vydá klíčovou legislativu v klimatické oblasti, Evropská rada musí dát Komisi další pokyny k otevřeným otázkám. Díky tomu bude Evropská rada rozhodovat na základě studií dopadů až na úroveň členských států, které Evropská komise zpracuje.

8/ VNĚJŠÍ VZTAHY A BEZPEČNOST

Lídři se shodli i na tom, že musíme využít nástup nového prezidenta USA Joe Bidena k posílení vztahů s USA a celkově naší spolupráci na globálních otázkách - bezpečnost, obchod, klima, zdraví. Pokračovali také v debatě k Turecku. Už v říjnu Ankaru vyzvali ke konstruktivnímu jednání, situace se však vyvíjí opačně. Prioritou ve vztazích s Tureckem je pozitivní agenda, ale pro další jednostranné a provokativní činy nemá EU toleranci. Pokud nepřestane nelegální těžba a průzkumné vrty ve východním Středomoří, budou přijata sankční opatření. Jaká budou, navrhnou ministři zahraničních věcí. Podobně razantní jsou závěry i v bezpečnostních otázkách, kde předcházení teroristickým činům je absolutní prioritou a k tomu je třeba posílit spolupráci policejních a informačních složek po všech stránkách a celkově fungování schengenského systému.

Výsledek je pro nás opravdu dobrý. Nakonec doplním, že každé jednání Evropské rady začínáme intenzivně připravovat jeden až dva měsíce předem a systematicky vysvětlujeme naše pozice všem zúčastněným hráčům. Tentokrát si energeticko-klimatický tým opravdu máknul, ale budiž jim odměnou, že šest ze sedmi požadavků, které již letos v září jasně formulovali, a v prvním ani druhém návrhu závěrů nebyla ani polovina z nich, se nakonec podařilo prosadit a staly se nedílnou součástí evropského klimatického cíle pro rok 2030.

Milena Hrdinková, 13. prosince 2020